

การผลิตข้าวท่าดอกคำของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอนาทายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Tha Dok Kham Rice Production of Farmers in Na Sai Thong District Vientiane Capital Lao People's Democratic Republic

เข็มพอน แพงคำฮัก พุฒิสรรค์ เครือคำ ปิยะ พละปัญญา และนคเรศ รังควัต*

Khemphone Phengkhamhack Phutthisun Kruekum Piya Palapanya and Nakarate Rungkawat*

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมและการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Division of Agricultural Extension and Rural Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: nakarate@mju.ac.th

(Received: 21 August 2024; Revised: 28 January 2025; Accepted: 30 January 2025)

Abstract

This study investigated the Tha Dok Kham rice production of farmers in Na Sai Thong district, Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic. The objectives of the study were: 1) to examine the personal, economic, and social characteristics of farmers in Na Sai Thong district; 2) to assess farmers' knowledge and practices related to rice production; 3) to identify factors affecting rice production; and 4) to explore problems and suggestions for improving rice production. Data was collected through questionnaires from a sample of 117 rice farmers in the area, selected using simple random sampling. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, such as multiple regression analysis.

The findings revealed that the majority of the farmers were male, with an average age of 49 years, married, and had completed secondary school or vocational education. On average, each household had 4 members, with 2 working in agriculture. The average annual household income was 222,811 Baht, with 55,463.25 Baht derived from agricultural activities. The average household debt was 21,061.42 Baht. The average landholding was 11.73 rai, and the farmers financed their rice production with their own capital. They typically received agricultural information from government agencies, averaging one contract per year. Farmers were members of agricultural groups and participated in training or field visits about once a year. The overall knowledge of rice production among the farmers was at a moderate level, while their practices were at a high level. The study found that access to information sources on rice production positively influenced rice output, while household debt had a significant negative impact on Tha Dok Kham rice production. Regarding problems and suggestions, farmers faced issues with seeds exchanged within the group, including low germination rates, water management for rice production, and seed loss during harvesting with combine harvesters. Farmers expressed the need for

relevant agencies to provide greater support, particularly in terms of knowledge and practical solutions to emerging problems. They also suggested that the government should formulate policies to enhance the efficiency of rice production.

Keywords: Tha Dok Kham rice, rice production, agricultural knowledge and practice, factors involving rice production

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการผลิตข้าวท่าดอกคำของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ 2) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าวของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการผลิตข้าวของเกษตรกร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ จำนวน 117 คน จากวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน แรงงานในภาคการเกษตร เฉลี่ย 2 คน รายได้ในครัวเรือน 222,811 บาทต่อปี รายได้จากการทำการเกษตร เฉลี่ย 55,463.25 บาทต่อปี มีหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 21,061.42 บาทต่อปี การถือครองที่ดินเฉลี่ย 11.73 ไร่ แหล่งเงินทุนมาจากเงินทุนของตนเอง รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี เป็นสมาชิกกลุ่ม มีการเข้าร่วมฝึกอบรม และดูงานเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การปฏิบัติในการผลิตข้าวอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าว ได้แก่ การรับรู้แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในทางกลับกันจำนวนหนี้สินในครัวเรือน มีความสัมพันธ์เชิงลบ กับการผลิตข้าวท่าดอกคำของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่ม อัตราการงอกต่ำ ปัญหาการจัดสรรน้ำในการผลิตข้าว รวมถึงการสูญเสียเมล็ดจากการใช้รถเกี่ยวนวด ทั้งนี้เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านความรู้ และหาแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ให้ภาครัฐวางนโยบายพัฒนาการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การผลิตข้าว ข้าวท่าดอกคำ เกษตรกร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คำนำ

การปลูกข้าวเป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศ เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของประชาชนลาว

เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งหมายความว่า การผลิตข้าวเพียงพอจะช่วยให้ประชาชนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการทางโภชนาการ ลดความเสี่ยงจากการขาดแคลนอาหารที่จำเป็น ข้าวเป็นหนึ่งในรายได้หลักของเกษตรกรลาว โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศพึ่งพาการปลูกข้าว

เป็นอาชีพหลัก และจากข้อมูล พบว่า ประมาณ ร้อยละ 67 ของประชากรลาวยังทำงานในภาคเกษตรกรรม และเกือบร้อยละ 80 ของพื้นที่การเกษตรใช้ในการปลูกข้าว ทำให้ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีประมาณ 128,000 ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ผลผลิตข้าวในปีเดียวกันอยู่ที่ประมาณ 3.5 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 จากปี ค.ศ. 2022 การบริโภคข้าวต่อคนของประชากรลาวอยู่ที่ประมาณ 200 กิโลกรัมต่อปี สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้าวในฐานะอาหารหลัก (Office of International Trade Promotion, 2022)

ข้าวทำดอกคำ เป็นพันธุ์ข้าวที่ได้รับความนิยมในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ข้าวพันธุ์นี้มีคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพันธุ์ข้าวอื่น ข้าวพันธุ์นี้มีการปลูกและใช้กันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในนครหลวงเวียงจันทน์ ทางภาคกลางของลาว การผลิตข้าวในลาวเน้นสำหรับการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก แต่ข้าวลาวบางส่วนยังถูกส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย เวียดนาม และจีน ซึ่งเป็นแหล่งรายได้จากต่างประเทศที่สำคัญ ลาวมีการส่งออกข้าวคิดเป็นมูลค่ากว่า 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่ช่วยสนับสนุนงบประมาณของรัฐบาล (Office of International Trade Promotion, 2022) แต่ยังมีประสบปัญหาด้านคุณภาพข้าวที่ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากผลกระทบทางด้านสภาพอากาศ จึงทำให้ได้ผลผลิตปริมาณน้อย เกษตรกรยังขาดประสบการณ์ และความรู้การบริหารจัดการตามขั้นตอนไม่ถูกต้อง การปลูกข้าวพันธุ์ทำดอกคำในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่สามารถปลูกได้ในทุกพื้นที่ (Mwangi and Kariuki, 2015)

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของประเทศลาวยังคงต้องการความรู้หรือวิทยากรที่ทันสมัย ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ การยอมรับเทคโนโลยีในการปลูกข้าวของเกษตรกรที่ยังอยู่ในระดับน้อย ความรู้ด้านการปลูกข้าวที่ดีและเหมาะสม และกิจกรรมเกษตรอื่น ๆ เมื่อเกิดปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม (Chanthavong *et al.*, 2020) ผลผลิตในการผลิตข้าวทำดอกคำจึงประสบปัญหาในด้านคุณภาพและมาตรฐาน จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงนำมาซึ่งการศึกษาการผลิตข้าวทำดอกคำของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดของประเทศ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าวของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการผลิตข้าวของเกษตรกร เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 117 คน โดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตข้าว โดยสถิติทดสอบพหุคูณแบบคัดเลือกเข้าการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมของเกษตรกรเป็นประโยชน์ต่อการนำไปวางแผนส่งเสริมการผลิต และพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ของ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 16 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในการทำเกษตร รายได้ในครัวเรือน จำนวนหนี้สินในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในการผลิตข้าว แหล่งเงินทุน การรับรู้แหล่งข่าวสารการปลูกข้าว ประสบการณ์ในการปลูกข้าว สมาชิกกลุ่มในชุมชน อบรมหรือศึกษาดูงานด้านการปลูกข้าว การติดต่อเจ้าหน้าที่ทางการปลูกข้าว และความรู้อัตโนมัติตาม คือ แนวทางการส่งเสริมการผลิตข้าวทำดอกคำ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการก่อนการผลิต 2) การจัดการระหว่างการผลิต 3) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และ 4) การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวทำดอกคำในพื้นที่อำเภอทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ และใช้การสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เพื่อหาเกษตรกรตัวอย่างที่จะใช้เป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยแสดงวิธีการสุ่ม ดังนี้ จากประชากรผู้ผลิตข้าวตามมาตรฐานการเกษตรทั้งหมด 165 คน กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ผลิตข้าวจำนวน 117 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเกษตรกรมา 1 กลุ่ม จาก 3 หมู่บ้าน จากการสุ่มอย่างง่ายได้กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มน้ำเกียง 3 หมู่บ้าน แบ่งเป็นหมู่บ้านนาซอน จำนวน 65 คน หมู่บ้านหัวขัว จำนวน 35 คน และหมู่บ้านนาสับ จำนวน 17 คน ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านโดยการสุ่มแบบง่าย ด้วยวิธีจับฉลากแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่รวบรวมเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ บทความวิชาการ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ รวมถึงข้อมูลการผลิตข้าวที่ค้นคว้าผ่านระบบออนไลน์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานการปลูกข้าวที่ดีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นครหลวงเวียงจันทน์ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยมีการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยซึ่งมีจำนวน 117 ชุด โดยเก็บจากเกษตรกรเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการเดินเก็บข้อมูลตามหมู่บ้าน โดยมีหนังสือถึงผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน

วิธีการจัดการแบบสอบถามและการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นถูกตรวจสอบและผ่านการพิจารณาด้านความเที่ยงตรงจากคณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง ตรงประเด็น และครอบคลุม จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่นกับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวทำดอกคำที่มีลักษณะใกล้เคียงแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ซึ่งผลของค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.897 สำหรับการตรวจสอบความง่ายของแบบทดสอบของข้อคำถามที่วัดความรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข พบว่า แต่ละข้อมีความง่ายอยู่ระดับ 0.05 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวทำดอกค้ำในพื้นที่อำเภอ นาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 2) ข้อมูลความรู้ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอ นาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบทดสอบความรู้ 20 ข้อ (ตอบถูก 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน) ทดสอบ ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจการจำแนกของข้อคำถาม เกี่ยวกับความรู้ในการผลิตข้าวทำดอกค้ำ พบว่า แต่ละข้อ มีค่าดัชนีความยาก (P) อยู่ที่ 0.05 และมีค่าอำนาจ การจำแนกอยู่ ระหว่าง 0.06 - 1.00 ซึ่งแบบทดสอบ มีความเหมาะสม จากนั้นได้นำมาตรวจนับคะแนน เพื่อจัดระดับความรู้ของเกษตรกรในการผลิตข้าวที่ได้ จากสูตรการหาค่าอันตรภาคชั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1 - 7 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับน้อย 8 - 14 คะแนน มีระดับความรู้ปานกลาง 15 - 20 คะแนน มีระดับความรู้มาก ส่วนที่ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าว ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอ นาทรายทอง นครหลวง เวียงจันทน์ โดยใช้สถิติอนุमान คือ การวิเคราะห์ถดถอย พหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (multiple regression analysis) (Prasithrathsint, 2002) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวว่าตัวแปรอิสระ มีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับ ตัวแปรตาม และมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด และส่วนที่ 4) วิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะของ เกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกร

ในพื้นที่อำเภอ นาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ โดยใช้ วิธีการจัดประเภท และจัดกลุ่ม สรุปผลในลักษณะของ การบรรยายรายงานโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยและวิจารณ์

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 64.10 เพศหญิง ร้อยละ 35.90 มีอายุเฉลี่ย 49 ปี มีสถานภาพ สมรส ร้อยละ 69.20 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ร้อยละ 30.80 มีจำนวน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีจำนวนแรงงานในภาค การเกษตรเฉลี่ย 2 คน รายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ย 222,811 บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 21,061.42 บาทต่อปี การถือครองพื้นที่ดินในครัวเรือน 11.73 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้แหล่งทุนในการผลิตข้าวจาก เงินทุนส่วนตัว การรับรู้แหล่งข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวทำดอกค้ำ 10 ปี การเป็น สมาชิกกลุ่มในชุมชน การเข้าร่วมฝึกอบรม 1 ครั้ง/ปี การติดต่อเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร 1 ครั้ง/ปี ความรู้ใน การผลิตเฉลี่ย 14.50

2. ความรู้ และระดับการปฏิบัติ

2.1 ความรู้

จากผลการศึกษาความรู้ในการผลิตข้าว ทำดอกค้ำของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอ นาทรายทอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม ทั้งหมด 20 คะแนน ทั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีความรู้มาก ที่สุดในเรื่องของประโยชน์ที่ได้รับจากข้าว

Table 1 Frequency and percentage of production group members providing data and classified based on a level of knowledge about rice production

(n = 117)

A level of knowledge	Frequency	%
High	35	29.7
Moderate	65	55.1
Low	17	14.4

$\bar{x} = 14.50$ S.D. = 5.505 Min = 2 -Max = 20

Remarks: 4.21 - 5.00 = Highest, 3.41 - 4.20 = High, 2.61 - 3.40 = Moderate, 1.81 - 2.60 = Low, 1.00 - 1.80 = Lowest

2.2 ระดับการปฏิบัติ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มเกษตรกรในการผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ใน 4 ด้าน มีระดับการปฏิบัติมาก (เฉลี่ย 3.48) การส่งเสริมการผลิตข้าวมาก ได้แก่ ด้านการจัดการ ในระยะการผลิต รองลงมา คือ ด้านการจัดการก่อนการผลิต ด้านการจัดการหลังเก็บเกี่ยว และด้านการทำความสะอาดเมล็ดข้าว โดยในภาพรวม พบว่า กลุ่มการ

ผลิตข้าวมีความต้องการส่งเสริมอยู่ในการผลิตข้าวมาก นอกจากนั้น กลุ่มการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์มีระดับการปฏิบัติให้มีการส่งเสริมความรู้ในเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้ระบบมาตรฐานเกษตรที่ดี การนำใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตข้าวที่ดี ความรู้พันธุ์ข้าวและเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ การกำหนดราคา และแหล่งเงินทุน

Table 2 A level of rice production practice of farmers in Na Sai Thong district, Vientiane capital

(n= 117)

Rice production method	\bar{x}	S.D.	Description
Management before production	3.39	0.84	Moderate
Management during production	3.78	0.43	High
Postharvest Management	3.39	0.82	Moderate
Cleaning rice grain	3.36	0.71	Moderate
Total	3.48	0.70	High

Remarks: 4.21 - 5.00 = Highest, 3.41 - 4.20 = High, 2.61 - 3.40 = Moderate, 1.81 - 2.60 = Low, 1.00 - 1.80 = Lowest

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตข้าว

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวของเกษตรกร ในการส่งเสริมการผลิตข้าวของกลุ่มการผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัวแปร สามารถพยากรณ์ ความผันแปรของตัวแปรตามได้ กล่าวคือ ระดับความต้องการในการผลิตข้าวของกลุ่มการผลิตผู้ผลิตข้าว ในอำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ เท่ากับ ร้อยละ 43 ($R^2 = 0.43$) โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระ ที่มีผลต่อระดับความต้องการในการส่งเสริมการผลิตข้าว ของกลุ่มผู้ผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{sig. } F \leq 0.001$) พบว่า มีทั้งหมด 2 ตัวแปร แบ่งออกเป็นตัวแปรที่มีผลทางลบ 1 ตัวแปร คือ หนี้สินในครัวเรือน ($\text{sig.} = 0.034$) และตัวแปรที่มีผลทางบวก 1 ตัวแปร คือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร

สำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกร จากผลการศึกษา พบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกรในอำเภอ นาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ เนื่องจากว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกรมีผลต่อการผลิต หากเกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมาก และครอบคลุมจะทำให้เกษตรกรตัดสินใจ

ในการผลิตข้าวทำดอกค้ำเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การรับนโยบายจากรัฐในการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านเทคโนโลยี การมีตลาดที่รองรับผลผลิตข้าว ซึ่งสอดคล้องกับ Chanthavong *et al.* (2020) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวภายใต้ระบบเกษตรที่เหมาะสมของเกษตรกร อำเภอจำพอน จังหวัดสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวภายใต้ระบบเกษตรที่เหมาะสม

สำหรับหนี้สินในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์พบว่า เมื่อเกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้นมีผลทำให้การผลิตข้าวทำดอกค้ำลดลง เพราะเกษตรกรต้องใช้รายได้ส่วนใหญ่ในการชำระหนี้ เช่น ดอกเบี้ยหรือเงินต้นทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Karin (2022) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้ครัวเรือนในสถานการณ์ช่วงสถานการณ์ช่วงโควิด 19 ของเกษตรกรในเขตตำบลสะแกโพรง จังหวัดบุรีรัมย์ และพบว่า เกษตรกรที่มีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากต้นทุนการผลิตที่สูง ซึ่งสวนทางกับราคาผลผลิตที่มีราคาต่ำลง ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Sae-Art *et al.* (2019) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลศรี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า เกษตรกรที่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

Table 3 Correlation between the independent variables and the dependent variables used in the analysis

(n = 117)

Independent variables	Dependent variables		
	Rice production		
	B	t	Sig.
Sex	.014	.419	.676
Age	.000	.114	.909
Marital status	-.040	-1.106	.271
Education attainment	-.002	-.388	.699
Household members	.003	.318	.751
Labor in agriculture	-.012	-.738	.462
Total household income	-3.184E-8	-.296	.768
Household debt	-1.049E-6	-2.180	.032*
Amount of land for rice planting	-.002	-1.261	.210
Source of funds used to grow rice	-.017	-.577	.565
News sources from government agencies	.028	7.761	.001**
Experience in growing Tha Dok Kham rice	.000	.109	.914
Group members in the community	.008	.438	.662
Participant train in training	-.015	-.881	.381
Agricultural officials contact	.010	.632	.529
Knowledge	4.250E-5	.015	.988
Constant	3.594	13.384	0.001**
$R^2 = .43(43.30\%)$		F= 4.771	Sig = 0.001**

Remarks: *Statistically significant level at 0.05 **Statistically significant level at 0.01

4. ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการผลิตข้าวของเกษตรกร

จากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตข้าวทำดอกค้ำ พบว่า 1) พบปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ของพันธุ์ข้าวทำดอกค้ำภายในกลุ่มเปอร์เซ็นต์การงอกต่ำ มีการปนเปื้อนจากเมล็ดพันธุ์ข้าวอื่น ๆ อีกทั้งยังมีราคาสูง เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ได้มาตรฐาน

ทำให้อัตราการงอกของเมล็ดข้าวไม่ถึงร้อยละ 100 การไม่งอกของเมล็ดมีสาเหตุมาจากการอบเมล็ดด้วยความร้อนจากห้องอบด้วยไฟฟ้า ไม่ได้ตากด้วยแสงแดดตามธรรมชาติ บางครั้งเมล็ดพันธุ์ที่ปะปนมามีลักษณะเมล็ดลีบเล็ก 2) ด้านการปลูก พบว่า เกษตรกรในพื้นที่อำเภอหนองทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูการทำนา การจัดการ

ระบบเหมืองฝาย และการจัดสรรน้ำเพื่อการทำนาข้าว ยังไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาของต้นทุนในการปลูกข้าว มีมูลค่าสูง แรงงานในการปลูกหายาก ทำให้เกิดปัญหา แรงงาน 3) ด้านการบำรุงรักษา พบว่า ปุ๋ยเคมีราคาแพง เกษตรกรใส่ปุ๋ยไม่เพียงพอ ปุ๋ยอินทรีย์ค่อนข้างหายาก ราคาแพง ทางราชการควรเข้ามาควบคุมเรื่องราคา และ จัดหาปุ๋ยยากำจัดโรคแมลง เพลี้ย หอยเชอรี่ ราคาถูก ให้กับเกษตรกร อีกทั้งขาดแคลนเจ้าหน้าที่จากทาง ราชการที่จะเข้ามาให้ความรู้และอบรมในเรื่องการ อารักขาพืชให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการป้องกัน และทำลายโรคและแมลงศัตรูที่มีผลกระทบต่อต้นข้าว และ 4) การเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องรอใช้บริการรถเกี่ยว นวดข้าวตามลำดับคิว ก่อน-หลัง แต่การใช้รถเกี่ยว นวดข้าวทำให้เมล็ดข้าวหล่นลงพื้นดิน คิดเป็น 8 กิโลกรัม ต่อไร่ ซึ่งเกษตรกรต้องยอมสูญเสียเพื่อแลกกับความ สะดวกจากการใช้รถเกี่ยวนวดข้าวในนา

ดังนั้น เกษตรกรผู้ผลิตข้าวทำดอกค้ำจึงมี ข้อเสนอแนะที่ให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริม และสนับสนุน แหล่งเงินทุนในการผลิตข้าว การฝึกอบรม และการไปดูงาน ในการผลิตข้าว การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตข้าว รวมทั้งการประกัน ราคาข้าว และการตลาด เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิต ข้าวให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ และสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ในอนาคตต่อไป

สรุปผลการวิจัย

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49 ปี มีสถานภาพสมรส และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช. มีความรู้ เกี่ยวกับการผลิตข้าวมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.50 ระดับการปฏิบัติการผลิตข้าวทำดอกค้ำของเกษตรกร ตามมาตรฐานการเกษตรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี 4 ด้านการจัดการก่อนการผลิตมีระดับการปฏิบัติ ปานกลาง ด้านการจัดการระหว่างการผลิตมีระดับมาก ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีระดับปานกลาง

และด้านการทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์มีระดับปานกลาง ตามลำดับ และจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยจำนวนหนี้สิน ในครัวเรือน และการรับรู้แหล่งข่าวสารการผลิตข้าว มีผลต่อการผลิตข้าวทำดอกค้ำยังมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบการส่งเสริมการผลิตข้าวทำดอกค้ำ ที่ดีและเหมาะสมให้กับเกษตรกรในการผลิต และ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีปัญหาด้านพันธุ์ข้าว ด้านการปลูก ด้านการบำรุงรักษา และด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เจ้าหน้าที่จากกรมเกษตร อำเภอนาทายทอง หรือเจ้าหน้าที่จากกรมวิชาการเกษตร ผู้รับผิดชอบ โดยตรงในเรื่องการผลิตข้าวที่ถูกหลัก ควรจัดฝึกอบรม อบรมให้เกษตรกรในอำเภอนาทายทอง นครหลวง เวียงจันทน์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และ ความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิต ข้าวทำดอกค้ำ ตลอดจนการจัดทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการผลิตข้าวทำดอกค้ำ เพื่อให้เกษตรกรได้ทราบถึงเทคโนโลยีในการผลิตข้าว ทำดอกค้ำที่ถูกต้อง และนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ ภายในครอบครัว และในด้านความรู้ควรฝึกอบรมเกษตรกร ในเรื่องการใช้สารพ่นเพื่อป้องกัน กำจัดแมลงศัตรูพืช ในพื้นที่ปลูกข้าว ความรู้ในเรื่องการขยายเมล็ดพันธุ์

2. เจ้าหน้าที่การเกษตรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร หรือกรมวิชาการเกษตร อำเภอนาทายทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ควรให้ความรู้ทางด้านการผลิต ข้าวกับเกษตรกรในช่วงเดือนพฤษภาคม เพราะเป็นช่วง ก่อนฤดูการผลิตข้าวในทุก ๆ ด้าน โดยเชื่อมโยงไปถึง กลไกการแข่งขันทางการตลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ สายการผลิตให้สูงขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตข้าว ถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกรที่มีอายุค่อนข้างมาก และไม่มีความรู้ ถึงแม้ว่าจะมีการนำเทคโนโลยีการผลิต ข้าวมาใช้ แต่ผลผลิตข้าวที่เกษตรกรได้รับยังไม่คุ้มค่างกับ ต้นทุนที่เกษตรกรได้ลงทุนไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะให้

ความรู้ที่ถูกต้องกับเกษตรกรมากยิ่งขึ้น เนื่องจากว่าคุณภาพของเมล็ดข้าวส่งผลโดยตรงต่อราคาของข้าว ถ้าผลผลิตข้าวมีคุณภาพดี ราคาข้าวก็จะสูงขึ้น แต่ในทางกลับกันถ้าเมล็ดข้าวมีคุณภาพที่ไม่ดี เกษตรกรก็จะถูกกดราคารองจากผู้รับซื้อข้าว ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อยลง ทำให้มีหนี้สินเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรจะช่วยกันพัฒนาการผลิตข้าวให้มีปริมาณสูงและคุณภาพที่ดีขึ้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งส่งผลดีโดยตรงต่อเกษตรกร และคุณภาพข้าวดีชีวิตของเกษตรกรในอำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ดีขึ้น

3. แหล่งเงินทุนหรือการอำนวยความสะดวกทางการเกษตร เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรสาขาอำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ควรช่วยเหลือแหล่งเงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำ เข้าถึงง่าย เงื่อนไขไม่มีความยุ่งยาก และมีความยืดหยุ่น เพื่อลดภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรควรเพิ่มการอบรม และการไปดูงานการผลิตข้าวครบวงจร ตลอดจนจนถึงการศึกษาในระดับครัวเรือนและระดับชุมชนโดยการใช้แนวคิดทางการเกษตรที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศเดียวกันให้กับเกษตรกรในอำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ เนื่องจากการอบรมและการไปดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าว มีผลให้เกิดความต้องการในการส่งเสริมการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น ดังนั้น ควรเพิ่มการอบรมและการไปดูงานในกลุ่มการเกษตรที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับกลุ่มการผลิตข้าว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ บุคลากร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้คำปรึกษาและตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยมาโดยตลอด

และขอขอบพระคุณเกษตรกรผู้ผลิตข้าวทำดอกค้ำในพื้นที่อำเภอนาทrayทอง นครหลวงเวียงจันทน์ ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีในการสำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Chanthavong, I., P. Kruekum, P. Sakkatat and N. Rungkawat. 2020. Factors affecting to farmers adoption of rice production technology under good agricultural practices system at Champhone district Savannakhet province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Agricultural Research and Extension* 36(2): 106-117. [in Thai]
- Mwangi, M. and S. Kariuki. 2015. Factors determining adoption of new agricultural technology by smallholder farmers in developing countries. *Journal of Economics and Sustainable Development* 6(5): 208-216.
- Office of International Trade Promotion. 2022. Inspection report of the Office of International Trade Promotion in Vientiane.
- Karin, K. 2022. Factors influencing household debt during the Covid-19 situation among farmers in Sa Kae Phrong sub-district, Buriram. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences* 5(2): 458-472. [in Thai]
- Prasithratsint, S. 2002. Applications of statistical methods in research. Fuengfa Printing, Bangkok.

Sae-Art, P., S. Fongmul, P. Kruekum and P. Jeerat.

2019. Farmer's adoption on dry-season rice production technology in Kheuang municipality, Chiang Khong district, Chiang Rai province.

Journal of Agricultural Production 1(2): 51-62.

[in Thai]

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis.

3rd Edition. Harper and Row, New York.